

Б.І. Пшик, канд. екон. наук, доц.,
Львівський банківський інститут НБУ

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Ефективність функціонування окремих підприємницьких структур, галузей економіки та держави в цілому формується під впливом фінансово-кредитної політики держави та механізмів її реалізації. Слід визнати, що в ринкових умовах вплив цієї політики на діяльність основних економічних суб'єктів, якими виступають держава, підприємницькі структури, різноманітні фінансово-кредитні установи і населення, може бути різносторонньою і непередбачуваною. Незважаючи на те, що впродовж періоду функціонування вітчизняної економіки найбільш вагомі перетворення відбувалися саме у сфері фінансово-кредитних відносин, доволі значна кількість питань, пов'язаних із формуванням ефективних фінансово-кредитних механізмів потребують поглиблених теоретичних досліджень і узагальнень.

Цим ще раз підтверджується складність питань, пов'язаних не лише із визначенням характеру фінансово-кредитних відносин, оцінкою їх дієвості та раціональності, а й необхідності їх виділення в окремий блок наукових досліджень, результатом яких повинні стати розроблення, обґрунтування та удосконалення відповідних фінансово-кредитних механізмів, здатних ефективно впливати на розвиток економіки України.

Аналіз та оцінка фінансово-кредитних відносин в Україні за роки її незалежності дають змогу виділити декілька етапів становлення і розвитку цих відносин та охарактеризувати їх (табл. 1). З наведеної в таблиці інформації випливає, що на процес становлення фінансово-кредитних відносин в Україні вплинула макроекономічна ситуація, яка склалася в результаті розпаду СРСР. Проголошення у серпні 1991 року України незалежною демократичною державою, прийняття Декларації про державний суверенітет України створили основу для становлення системи фінансово-кредитних відносин в Україні.

Таблиця 1

Характеристика етапів становлення і розвитку фінансово-кредитних відносин в Україні

Етапи	Характеристики змін	Ступінь досягнення цілей
I етап: становлення державності України, формування законодавчої основи фінансово-кредитних відносин та системи їх регулювання (1991-1993 рр.)	<ul style="list-style-type: none">- розвал командно-адміністративної системи господарювання;- вихід із рубльової фінансової системи;- введення системи компенсування втрат державним підприємствам у зв'язку з макроекономічними змінами;- введення системи заліків взаємозаборгованості між підприємствами;- прийняття України до МВФ та налагодження зв'язків з іншими міжнародними організаціями;- надання підприємствам певних галузей економіки	<ol style="list-style-type: none">1. Законодавчі і нормативно-правові документи не спрацьовують, постійно вносяться зміни.2. Зміни в економічній ситуації випереджають процес формування законодавчої і нормативно-правової бази.3. Виникає невідповідність між цілями державної фінансово-

	<p>цільових, пільгових, емісійних та безповоротних кредитів;</p> <p>- надання кредитів Мінфіну у розмірі 10 % від обсягу видатків на покриття дефіциту Держбюджету</p>	<p>кредитної політики та механізмами її реалізації.</p> <p>4. Поглиблення інфляційних процесів</p>
<p>II етап: формування ринкової системи господарювання, фінансових ринків та державної політики у напрямку регулювання фінансово-кредитних відносин (1994-1996 рр.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - здійснення приватизації; - визначення взаємовідносин НБУ з кредитними спілками; - широкий розвиток підприємницької діяльності; - запровадження НБУ валютних аукціонів; - лібералізовано валютний ринок шляхом зняття торгових обмежень; - розвиток ринкової інфраструктури; - створено банкотно-монетний двір НБУ; - продовження процесів становлення вітчизняної банківської системи відповідно до ринкових вимог; - створено та введено в дію систему електронних платежів; - припинення готівкових операцій з іноземною валютою як засобу платежу на території України; - здійснення грошової реформи та запровадження національної грошової одиниці – гривні 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Призупинення інфляційних процесів, встановлення НБУ регулюючих правил щодо діяльності банківської системи. 2. Невпорядкованість правового регулювання, недосконалість фінансового і податкового законодавства. 3. Скасування пільг для інвесторів та господарюючих суб'єктів. 4. Наступна хвиля розподілу і перерозподілу державної власності. 5. Триває економічна, фінансова і платіжна кризи
<p>III етап: впровадження механізмів державного регулювання фінансової та кредитної діяльності, зміцнення ринкових відносин (1997-2000 рр.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження нового механізму регулювання ліквідності банків – операцій “репо” та депозитних сертифікатів; - започатковано реєстрацію валютних кредитів; - введено у банківську практику резерви для відшкодування можливих втрат за кредитами; - перехід банківської системи на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку; - започатковано торгівлю банківськими металами на валютному ринку; - удосконалено механізм касового виконання бюджету через установи банків; - лібералізація валютної політики у напрямку створення інвестиційного клімату, активізації інвестиційної діяльності; - реструктуризація приватизованих об'єктів; - фінансово-кредитне сприяння розвитку вітчизняних товаровиробників 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обтяжливість державного боргу. 2. Низький рівень ефективності господарювання. 3. Дефіцит бюджетних коштів. 4. Відсутність стимулюючих важелів для залучення інвестицій. 5. Ухвалено закони України “Про банки і банківську діяльність”, “Про Національний банк України”. 6. Удосконалення методів роботи у сфері обслуговування державного боргу
<p>IV етап: стабілізація економічної ситуації, розвиток фінансово-кредитних відносин, (з 2001 року)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення сталого розвитку національної економіки; - зниження залежності від зовнішніх джерел фінансових ресурсів; - підвищення платоспроможності населення та поліпшення фінансового стану підприємств; - реалізація соціальних програм; - забезпечення розвитку фінансових ринків; - розвиток фінансового посередництва; - розширення сфери іпотечних відносин; - удосконалення механізмів рефінансування банків; - активізація діяльності іноземних банківських установ на території України 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Удосконалення чинного законодавства у сфері фінансово-кредитних відносин. 2. Лібералізація податкової політики. 3. Розширення спектра і впровадження нових фінансових послуг та інструментів регулювання фінансово-кредитних відносин

Становлення і розвиток фінансово-кредитних відносин свідчать не лише про складність економічних процесів, які існували в період трансформації економіки України. Це дає змогу також виділити коло питань, які стосуються подальшого розвитку фінансово-кредитних відносин між основними економічними суб'єктами, та перспективи їх удосконалення в руслі розвитку не

лише вітчизняної економіки, а й процесів глобалізації та інтеграції України у світовий фінансовий простір.

Проведення аналізу етапів становлення і розвитку фінансово-кредитних відносин в Україні дає підстави стверджувати, що за роки незалежності України відбулися суттєві і динамічні зміни у формуванні цих відносин між економічними суб'єктами. Подальша діяльність держави у даному напрямку повинна сформувати таку систему фінансово-кредитних відносин, яка є адекватною ринковим вимогам.

Пшик, Б.І. Етапи становлення і розвитку фінансово-кредитних відносин в Україні [Текст] / Б.І. Пшик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (9-10 листопада 2006 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 47-49.